

TÜRKİYEDE YAPILAN 2009 PISA VE SEVİYE BELİRLEME SINAVINDAKİ (SBS) OKUMA BECERİLERİ SORULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Doç. Dr. Murat Aşıcı
Marmara Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi
Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
masici@marmara.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Z. Nurdan Baysal
Marmara Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi
Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
znbaysal@marmara.edu.tr

Okut. Dr. Senem Seda Şahenk Erkan
Marmara Üniversitesi
Yabancı Diller Yüksekokulu
senemseda78@gmail.com

Özet

OECD ve bu organizasyon dışında kalan istekli ülkelerin katıldığı PISA sınavı, 15 yaş grubu öğrencilerin zorunlu eğitim sonunda kazandıkları bilgi ve becerilerini gerçek hayata aktarma potansiyellerini ölçmektedir. PISA 2009 sınavı okuma becerileri ağırlıklıdır. SBS sınavı ise, MEB tarafından hazırlanan ilköğretimin 2. kademesinde öğrenim gören öğrencilerin müfredatta yer alan derslerin kazanımlarındaki durumu belirlemeye yöneliktir. Bu çalışmada PISA 2009 okuma becerileri soru tipleriyle SBS 2009 sınavındaki Türkçe soru tipleri karşılaştırılmıştır. Çalışmanın amacı ise PISA'yı temel alarak, karşılaştırma sonrasında SBS sorularının niteliğini ortaya koymaktır. Yapılış amacı, farklı olan bu iki sınavda SBS'de soruların metni anlamaya odaklandığı, seçilen metinlerin çoğunlukla kişisel metin türünde olduğu, okuyucunun metne yaklaşımları açısından bilgiyi bir araya getirme ve yorumlama boyutunda yer aldığı görülmüştür. Yine, SBS Türkçe sorularının PISA kriterlerine göre yoğun olarak 2 ve 3. düzeyleri sorguladığı belirlenmiştir. Bu sonuçlardan hareketle SBS sınavının, dünyada değişen eğitim anlayışını sorgulayan PISA kriterlerine göre yeniden gözden geçirilmesi ve yapılandırılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: PISA, SBS, okuma becerileri.

A COMPARISON OF THE READING COMPREHENSION QUESTIONS IN PISA 2009 AND NATIONAL LEVEL DETERMINATION EXAM IN TURKEY

Abstract

PISA Exams, which is administered in OECD countries and in other countries which are willing to participate although they are not a member of OECD, aim to assess 15-year-old young people's capacity to use their knowledge and skills they acquire during the compulsory education in real-life experiences. PISA 2009 assessed mainly reading comprehension. National Level Determination Exam, on the other hand, aims to determine how far the students studying at the 2nd stage of the primary school have achieved the objectives stated in the curriculum developed by Ministry of Education in Turkey. In this study, reading comprehension question types in PISA 2009 and Turkish question types in National Level Determination Exam are compared. The study aims to identify the quality of the questions in National Level Determination Exam by making a comparison with the questions in PISA 2009. In the comparison of these two exams administered for different purposes, it is determined that the questions in National Level Determination Exam focus on understanding the text, texts which are included in the exam generally personal text, and in terms of the attitude of the reader, they need collecting information and interpretation. In addition, reading comprehension questions in National Level Determination Exam equals intensity to Level 2 and 3 questions in PISA. Considering these results, National

Level Determination Exam should be revived and reconstructed according to PISA principals which question the changing understanding of education all around the world.

Key Words: PISA, National Level Determination Exam, Reading Comprehension Skills.

GİRİŞ

Bilindiği gibi PISA (Program for International Student of Assesment) sınavları bütün dünyada 2000 yılından beri yapılmakta ve ülkemiz de bu sınavlara 2003'ten beri katılmaktadır. Uluslararası ölçekte OECD ülkeleri ve bu ülkeler dışındaki istekli ülkeler, üç senede bir yapılan bu sınav vasıtasıyla 15 yaş grubu öğrencilerinin zorunlu eğitim sonunda kazandıkları bilgi ve becerileri gerçek hayata aktarma potansiyellerini ölçmektedirler. Katılan ülkelerin diğer ülkeler arasındaki yerini belirleyen ve ayrıca ülke içindeki durumu analiz eden raporlar, ülkedeki öğrencilerin üç alandaki okuryazarlık becerilerini ortaya koymaktadır:

- Okuma Becerileri Okuryazarlığı (Reading Literacy),
- Fen Okuryazarlığı (Science Literacy),
- Matematik Okuryazarlığı(Mathematic Literacy).

Ülkeler bu sınavlar sonrasında, sıralamadaki yerlerine bakarak okullarında verilen eğitimi yeniden gözden geçirmekte, eksikliklerini görmekte hatta gerektiğinde yeni eğitim politikaları belirlemekte ve eksikliği görülen alanlara eğitim yatırımları yapmaktadır.

Her üç yılda bir fen, matematik ve okuma alanlarından birine yoğunlaşan PISA sınavı, 2009 yılında okuma becerileri ağırlıklı yapılmıştır. Okuma becerisi tanımı, okuma esnasında öğrencinin okuduğunu anlama (anlam kurma) ve yorumlama sırasındaki becerilerini içerir. Hafızayı kullanma ve akıl yürütme yoluyla gerçekleştirilen zihin becerilerinin yanı sıra kişinin duygu, değer, tutum ve alışkanlık gibi bireysel özelliklerinin kullanılması ile oluşan bu becerilerden bazıları şunlardır: Ana fikri bulma, aşamalandırma, ayrıntıyı seçme, çıkarım yapma, tahmin etme, sebep-sonuç ilişkisi kurma, karşılaştırmalar yapma, açıklama, sonuç çıkarma, genelleme, kullanılan dilin özelliklerini bilme, yazarın ruh halini anlama, değer yargısında bulunma, yazarın hislerini ortaya koyabilme... (Akyol, 2008).

Ancak adı "okuma becerileri" olsa da PISA sınavındaki okuma becerileri yukarıdakilerden bir kısmını içermekle birlikte daha çok okuryazarlık (literacy) kavramı ile tanımlanan alanlara özgüdür. Bu okuryazarlık tanımı, sınavın yönergesinde de belirtildiği gibi¹;

- Okumanın ve okuma parçalarının günlük hayattaki rolünü anlama ve belirleme,
- Okuma metinleri üzerinde sağlam temelli fikirler (düşünceler) oluşturma,
- Okuma materyalini kendi düşüncelerini yansıtmaya ve değerlendirmek için kullanma ve
- Yaşanan problemlerin çözümüne yönelik okumalar yapma becerilerini içermektedir.

Görüldüğü gibi PISA sınavındaki "okuma becerileri okuryazarlığı", bilinen okuma becerilerinden farklı olarak öğrencilerin okuduğu bir metni anlama ve yorumlama sonrasında bilgiyi günlük yaşama taşıma, metin aracılığı ile düşüncelerini geliştirme, metinden hareketle kendi durumunu ve düşüncelerini yansıtmaya ve değerlendirme, problemlerini çözme gibi daha nitelikli okuma ve değerlendirme becerilerini gerektirmektedir. Bir başka ifade ile bu sınavla, öğrencilerin okulda edindiği bilgileri kullanma ve gerçek yaşama aktarabilme becerileri ölçülmektedir (Brozo, Shilel ve Topping 2007).

Ölçme ve değerlendirmede "gerçek yaşam"ı esas alan PISA sınavı temelde iki kavram etrafında şekillenmiştir. Bunlardan biri "hayat boyu öğrenme" diğeri ise "okuryazarlık"tır. Bu sebeple, fen ve matematik ve okuma becerileri soruları, bu iki kavramını yansıması olacak şekilde "günlük hayat" ve "gerçek yaşam"la bağlantı kurularak sorulmuştur. Bu konu, PISA sınav sonuçlarının açıklandığı Ulusal Ön Rapor'da da ele alınmış ve "okuma becerileri" ile kastedilenin "okuma becerileri okuryazarlığı" olduğu özellikle belirtilmiştir¹. Ayrıca bu raporda "okuryazarlık" terimi, "bilgiyi anlamaya ve iletmeye yarayan araç" olarak tanımlanmıştır. Okuma becerileri okuryazarlığı'nın ise "okumanın etkin bir şekilde belirli bir amaca ve göreve yönelik kullanılması" olduğu belirtilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalar, bilinen “okuma becerileri” ile “okuma becerileri okuryazarlığı” terimlerinin karışmasını önlemek amacıyla yapılmıştır. Ancak, “okuma becerileri okuryazarlığı” üst kavramdır ve içinde, bilinen “okuma becerileri” de vardır. PISA Raporu’nda bu durum sınav soruları hakkında bilgi verilirken açıklanmış ve “bir metni basit olarak çözümledikten sonra, sözcük bilgisi, dilbilgisi ile konuları bilme; dilbilimsel ve metinsel yapı özelliklerini çözüme, yaşadığımız dünya hakkında bilgi sahibi olma da sınavın kapsamı içindedir” denilmiştir. Öğrencilerin olgu, olay ve nesnelere okuma becerilerini kullanarak nasıl çözümlendiği, nasıl akıl yürüttüğü ve ne türden iletişim kurarak problemleri çözümlendiği okuma becerileri soruları ile ölçülmeye çalışılırken, üç kategori belirlenmiştir (Brozo, Shiel ve Topping, 2007):

Bilgiye ulaşma ve bilgiyi hatırlama (Access-retrieve),

- Bilgileri bir araya getirme ve yorumlama (Intergrate-interpret),
- Kendi düşüncelerini yansıtmaya ve değerlendirme (Reflect-evaluate).

Bu üç sınıflamaya ilave olarak, dördüncüsü karmaşık (complex) kategori olarak adlandırılmıştır. Sınav soruları bu sınıflamalar dâhilinde hazırlanmış ve ölçütler bu sınıflandırmalara bağlı olarak kendi içinde yeterli düzeylerine ayrılmıştır. İlave olarak, yeterli düzeyleri tanımlanmış ve her birinin nasıl bir okuma becerisine karşılık geldiği açıklanmıştır.

- Kolaydan zora doğru 1a, 1b, 2, 3, 4, 5, 6 düzeylerinde hazırlanan PISA sınavı sorularında, öğrencilerin;
- Metindeki teorik bilgileri gündelik hayata ne derece aktardığına,
- Ne kadar yaratıcı düşündüklerine,
- Okuduklarını anlama-yorumlama-değerlendirme seviyelerine,
- Problem çözme becerilerine ve
- Karar verme süreçlerini kullanma becerisine bakılmıştır (Savran, 2004).

Yedi farklı düzeyde ve yukarıdaki özellikleri taşıyan sorularla “öğrencilerin metni okurken açıkça ifade edilmiş bir bilgiyi bulma, metinde birbirine yakın bilgiler arasında basit ilişkiler kurma, metnin ana fikrini bulma, yazarın metni yazma amacını anlama, günlük hayatla ilişkiler kurma, çıkarımlar yapma, metin dışı bilgilerle metindeki bilgileri karşılaştırma, kelimelerin anlamlarını yorumlama, hipotezler kurma, sınıflandırmalar yapma, farklı dil kullanımlarını yorumlama, eleştirel değerlendirmeler yapma, açıkça ifade edilmemiş kavramlarla baş edebilme” gibi farklı seviyedeki bilgi ve becerileri ölçülmeye çalışılmıştır¹.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın hazırladığı, 2009 yılında uygulanan ilköğretim 2. kademe Seviye Belirleme Sınavı (SBS), PISA sınavından yapılış amacı ve uygulanışı itibarı ile oldukça farklıdır. Ulusal ölçekte yapılan sınav, derecelendirmeden çok yerleştirme dolayısıyla eleme kaygısı taşımaktadır. Sınavın amacı, bir üst kuruma devam etmek isteyen öğrencileri aldıkları puanlara göre okullara yerleştirmektir.

Bu çalışma PISA ve SBS sınavlarının karşılaştırılması değildir. Sadece, yapılış amacı ve nitelikleri birbirinden farklı iki sınavın sorularına odaklanılarak geliştirilen ölçme araçlarına göre bir nitelik çözümlenmesi yapılmıştır. PISA sorularındaki metinlerin özellikleri; sınıflandırmalar ve beceri düzeyleri esas alınarak Milli Eğitim Bakanlığı’nın hazırladığı SBS sorularının özellikleri çözümlenmeye çalışılmıştır.

SBS sınavının niteliğine dikkat çekmek amacıyla yapılan bu çalışmada kullanılan ölçme araçları, Ulusal Ön Raporda, soruların nasıl oluşturulduğunu açıklayan bilgilerden hareketle hazırlanmıştır.

Böyle bir çalışmanın amacı, PISA sınavı ile aynı yaş grubundan yüz binlerce öğrencinin katıldığı ve her yıl yapılan SBS sınavının ülkenin eğitim durumu hakkında da bilgi verecek nitelikte düzenlenmesi gerektiğine dikkat çekmektir.

Bilindiği gibi Milli Eğitim Bakanlığı’nın EARGED birimi üç yılda bir yaptığı “Öğrenci Başarılarının Belirlenmesi Sınavı” (ÖBBS) ile ülkemizin eğitim durumu ölçülmekte ve değerlendirilmektedir. Bu sınav yanında, SBS sınavı ile de gerekli düzenlemeler yapıldığında ülkenin eğitim durumunu ortaya koyan veriler elde edilebileceği, PISA gibi uluslararası bir sınava öğrencileri hazırlamakta ön adım olabileceği düşünülmüştür.

Ayrıca, SBS sınavında böyle bir düzenleme yapıldığında, eğitim ve öğretimin niteliğini aşağıdaki hususlarda değiştirebileceği varsayımından hareket edilmiştir:

İlköğretim okullarında eğitim, Avrupa Birliği ülkelerinde eğitimin ana teması olan “Hayat Boyu Öğrenme” ve bunun okullardaki uygulaması olan okuryazarlık kavramı etrafında şekillenecektir.

- Öğretmenler fen, matematik ve Türkçe derslerini, aynı zamanda PISA sınavının da teması olan hayat boyu öğrenme yaklaşımına göre işleyecek ve okuryazarlık kavramlarını dikkate alan uygulamalar yapacaktır.
- SBS sınavına hazırlanan öğrenciler, aynı zamanda PISA sınavına hazırlık yapmış olacaktır. Böylece, öğrencilerimiz üç yılda bir yapılan bu sınava Avrupa ülkelerinde olduğu gibi hazırlıklı girecektir. Sınava hazırlıklı girildiği için ülkemizin PISA sınavlarındaki başarısı artacak, eğitimdeki sırası yukarılara taşınacaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, Türkiye’de ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerine yapılan Ortaöğretime Geçiş Sistemi Seviye Belirleme Sınavı (SBS) 2009 Türkçe alanı sorularının, PISA değerlendirme kriterlerine göre analizlerinin yapıldığı tarama modelinde betimsel olarak düzenlenmiştir. Karasar (2005)’a göre, tarama modelleri, geçmişte ya da hala var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde “doküman inceleme” yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelenmesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar diğer araştırma yöntemleriyle kullanılabileceği gibi tek başlarına bir çalışmanın tüm veri setini oluşturabilirler (Yıldırım ve Şimşek,1999). Bu çalışmada, 2009 SBS’de sorulan toplam on beş Türkçe alan sorusu doküman olarak kullanılmış geliştirilen inceleme araçları ve uzman görüşleri doğrultusunda çözümlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma sürecinde öncelikle ilköğretim sekizinci sınıfı sonunda tüm Türkiye çapında yapılan SBS 2009 sınavında yer alan Türkçe soruları, ilgili literatür taranarak ve ilköğretimde ürezine çalışmalar yapmış üç uzmanın görüşüne başvurularak hazırlanan “Soru Kontrol Listesi” ile incelenmiştir. “Soru Kontrol Listesi” üç formdan oluşmaktadır:

- “Soru Kontrol Listesi 1”, incelenen soruda yer alan metnin ne tür bir metin olduğunu,
- “Soru Kontrol Listesi 2”, incelenen soruda yer alan metne öğrencinin nasıl yaklaşacağını ve soru düzeylerini,
- “Soru Kontrol Listesi 3”, incelenen sorunun düzeyini belirlemek için oluşturulan ipuçlarını PISA sınavı kriterlerine göre belirlemek için geliştirilmiştir.

İnceleme için kullanılan üç “Soru Kontrol Listesi” şu şekilde oluşturulmuştur: Öncelikle her üç araştırmacı tarafından PISA 2000, 2003, 2006 ve 2009 raporları incelenmiştir. Özellikle PISA 2009 sınavı “okuma becerileri” ağırlıklı olduğundan üzerine yoğunlaşmıştır. 2009 yılı sınav raporu ve bu alan örnek sınav soruları, düzeyler ve düzeyleri belirleyici ipuçları her üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Bu inceleme sırasında, rapordaki okuma beceri düzeylerinin neye göre belirlendiğini ve soruların hangi kategorilerde ne tür becerileri ölçmek için oluşturulduğunu açıklayan bölümler üzerinde dikkatle durulmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için öncelikle tüm SBS Türkçe alanı soruları tek tek bakılarak örnekleme alınacak soruların PISA kriterlerine göre incelenebilecek özellikte olanları belirlenmiştir. Üç uzman birlikte çalışarak SBS’deki her bir soru ile ilgili “Soru Kontrol Listesi” üzerinde işaretlemelerini yapmış daha sonra farklı çıkan değerlendirmeler, soru hazırlama kriterleri dikkate alınarak yeniden kontrol edilmiş, değerlendirme ipuçları kullanılarak ve farklılıklar üzerinde tartışma açılmış, böyle bir çalışma sonrasında ortak bir kanaate varılarak işaretlemeler yapılmıştır.

Sorular tek tek ele alınarak önce “Soru Kontrol Listesi 1”e göre incelenmiş sonra “Soru Kontrol Listesi 2”ye göre sınıflandırılmış ve her bir soru için frekans (f) ve yüzde (%) değerleri bulunmuştur. “Soru Kontrol Listesi 3”te ise soru düzeyleri ait ipuçları gösterilmiştir. Böylece, Türkiye’de yapılan SBS 2009 sınavı Türkçe alanı sorularının PISA değerlendirme kriterlerine göre çözümlenmeleri yapılmış ve yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmanın bulguları aşağıda yer verilmiştir. Tablo 1’de, SBS 2009 Türkçe sorularının metni türlerine göre dağılımı verilmiştir. Tablo 2’de SBS 2009 Türkçe sorularının okuyucunun metne yaklaşımına göre dağılımı gösterilmiştir. Tablo 3’te SBS 2009 Türkçe sorularının düzeylerini belirlemede kullanılan ipuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1: SBS 2009 Türkçe Sorularının Metin Türlerine Göre Dağılımı

Soru Kontrol Listesi 1		
Metin Türleri	f	%
Kişisel	11	73,33
Kamusal	2	13,33
Eğitimsel	2	13,33
Mesleki	-	-

Tablo 1 incelendiğinde SBS 2009’da sorulan soruların en çok kişisel metinler olduğu görülmektedir (7-8-11-12-13-14-15-16-17-18-23. sorular), kamusal (5-19. sorular) ve eğitimsel (2-10. sorular) metin türü ise sadece iki soru ile sınırlı kalmıştır. Mesleki türde soru bulunamamıştır.

Tablo 2: SBS 2009 Türkçe Sorularının Okuyucunun Metne Yaklaşımına Göre Dağılımı

Soru Kontrol Listesi 2						
Düzyerler	Bilgiye ulaşma ve bilgiyi hatırlama		Bilgiyi bir araya getirme ve yorumlama		Kendi düşüncelerini yansıtmaya ve metni değerlendirme	
	f	%	f	%	f	%
1a	1	25	-	-	-	-
1b	-	-	-	-	-	-
2	1	25	3	30	1	100
3	1	25	6	60	-	-
4	1	25	1	10	-	-
5	-	-	-	-	-	-
6	-	-	-	-	-	-

Tablo 2 incelendiğinde SBS 2009’da sorulan soruların en çok “bilgiyi bir araya getirme ve yorumlama” metinleri (2-10-14. sorular 2. düzey, 5-7-8-11-17-18. sorular 3. düzey, 19. soru 4. düzey) olduğu görülmektedir. Tabloda da görüldüğü gibi SBS’de 1b ve 5. 6. düzeylerde sorulmuş hiç soru bulunmamaktadır.

Tablo 3: SBS 2009 Türkçe Sorularının Düzeylerini Belirlemede Kullanılan İpuçları

Soru Kontrol Listesi 3			
SBS Soruları	Bilgiye ulaşma ve bilgiyi hatırlama ipucu	Bilgiyi bir araya getirme ve yorumlama ipucu	Kendi düşüncelerini yansıtmaya ve metni değerlendirme ipucu
2		Parça-bütün ilişkisi	
5		İlişki kurma	
7		Neden-sonuç ilişkisi	
8		Benzerlik kurma	
10		Neden-sonuç ilişkisi	
11		Parça-bütün ilişkisi	

12	Bilgiyi bulma		
13			Metinde neyin söylendiğini keşfetme
14		Farklı parçalar arasında ilişki kurma	
15	Metni içselleştirme için belli bir işlemde geçirme		
16	Metne dair anlayış geliştirme		
17		Farklı parçalar arasında ilişki kurma	
18		Farklı parçalar arasında ilişki kurma	
19		Neden-sonuç ilişkisi	
23	Olmayan bilgiyi ortaya çıkarma		

Tablo 3 incelendiğinde SBS 2009 sınavının Türkçe bölümündeki 10 soru bilgiyi bir araya getirme ve yorumlama boyutunda verilebilecek ipuçları arasında yer alan neden-sonuç ilişkisi kurma (7, 10 ve 19. sorular), parça-bütün ilişkisi oluşturma (2. ve 11. sorular), farklı parçalar arasında ilişki kurma (14, 17 ve 18. sorular), ilişki kurma (5. soru) ve benzerlik kurmaktır (10. soru). SBS 2009 sınavının Türkçe bölümündeki 4 soru bilgiye ulaşma ve bilgiyi hatırlama boyutunda sıralanabilecek ipuçlarından olan bilgiyi bulma (12. soru), metni içselleştirme için belli bir işlemde geçirme (15. soru), metne dair anlayış geliştirme (16. soru) ve olmayan bilgiyi ortaya çıkarmaktır (23. soru). Kendi düşüncelerini yansıtmaya ve metni değerlendirme boyutunda gösterilebilecek ipuçları arasında yer alan metinde neyin söylendiğini keşfetmektir (13. soru).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın sonuçları aşağıda yer almaktadır:

- SBS 2009 soruları PISA kriterlerinde belirtilen metin türleri açısından sınıflandırıldığında metinlerin 11'i kişisel metin türünde gruplanırken ancak 4 soru kamusal ve eğitimsel soru türüne dâhildir. Mesleki soru türüne ait hiçbir soruya yer verilmemiştir.
- SBS 2009 soruları PISA kriterlerinde açıklanan okuyucunun metne yaklaşımları açısından ele alındığında 10 sorunun bilgiyi bir araya getirme ve yorumlama boyutunda yer aldığı görülmüştür. Bilgiye ulaşma ve bilgiyi hatırlama boyutunda ise farklı düzeylerde 4 soru, kendi düşüncelerini yansıtmaya ve metni değerlendirme boyutunda sadece 1 soru hazırlanmıştır.
- SBS 2009 soruları PISA kriterlerinde bahsedilen okuma beceri düzeyleri açısından sınıflandırıldığında 12 soru, 2 ve 3. düzeyler arasındadır.
- SBS 2009 soruları PISA kriterlerinde ifade edilen okuma beceri düzeyleri açısından incelendiğinde metinlerin hiç biri 5 ve 6. düzeyleri sorgulamamaktadır.

Cromley (2009) tarafından yazılmış olan makalede PISA 2000, 2003 ve 2006 sınavlarının okuma becerileri ve fen okuryazarlığı skorları katılımcı ülkeler bazında değerlendirilip karşılaştırılarak bu iki alan arasındaki korelasyonlar belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda okuma becerisinin yüksek olmasının çoğu öğrencide fen okuryazarlığının da başarı düzeyini arttırdığı gözlemlenmiştir.

Aydın, Erdağ ve Taş (2011) tarafından hazırlanmış olan çalışmada ise PISA 2003 ve 2006 verilerine göre en başarılı beş ülke (Finlandiya, Kore, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda) ve Türkiye'de elde edilmiş olan okuma okuryazarlığı becerileri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Türk öğrenciler PISA 2003 ve PISA 2006 okuma alanında oldukça düşük başarı göstermişlerdir.

OECD ülkelerinin puan ortalamalarına göre öğrencilerin 3. düzeyde yer alan soruları cevaplayabildikleri görülmüştür. En başarılı beş ülkeden bu sınavlara katılmış olan 15 yaş grubu öğrencilerinin genellikle okuma becerileri alanında 3. düzeyde bulunduğu belirlenmiştir. Bilindiği gibi Türkiye'nin okuma becerilerinde PISA'daki durumunu 2. düzeydedir.

Bu durumu düzeltmenin yolu öğrencileri PISA'ya hazırlıklı hale getirmek ve ilköğretim birinci kademedен başlayarak ortaöğretimi de gözden geçirerek yeni düzenlemeler yapmaktır. Bu durum girişte de belirtildiği gibi PISA sınavlarının yapılma amacıdır. Türkiye için böyle bir düzenlemede ilk hareket noktası SBS sorularının PISA kriterlerine uygun olarak hazırlanması olabilir. Bu aynı zamanda Avrupa Birliği'ndeki eğitime entegre olmak, eğitimde dünya standartlarını yakalamak ve uluslararası ölçme ve değerlendirme sınavına hazırlanmak için de önemlidir.

Her iki sınavla ilgili karşılaştırma yapan bir çalışma da Yılmaz'ın (2010) makalesidir. Araştırmacı, her iki sınavı "fırsat eşitliği" bağlamında ele almış SBS 2003, 2006, 2009, PISA 2003 ve 2006 sonuçları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve bu sonuçlar karşılaştırılırken cinsiyet, bölge ve PISA sınavının alt alanlarından elde edilmiş olan skorların bu iki sınavın sonuçlarında farklılığa neden olup olmadığını irdelemiştir.

Özcan ve Açık (2011) tarafından hazırlanmış olan makalede SBS sorularıyla ilköğretim ikinci kademedeki Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler ve sorular Bloom' un bilişsel taksonomisine göre incelenmiştir. Türkçe ders kitapları ve SBS sorularının karşılaştırmalı incelendiği bu çalışmada, Türkçe ders kitaplarının öğrencileri SBS'ye hazırlama yönüyle yeterli olduğu SBS soruları ve Türkçe ders kitaplarındaki soruların bilişsel basamaklar dikkate alınarak hazırlanmış olduğu görülmüştür.

Yukarıdaki her iki çalışma SBS soruları ile ilgili olsa da bu çalışmadan farklı amaçlarla hazırlanmış ve farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

Türk alan yazın incelendiğinde PISA sınavını genel olarak değerlendiren pek çok çalışmanın olduğu görülmüştür. PISA'da ele alınan alanlara odaklanmış konulara yönelik çalışmaların sayıca sınırlıdır.

SBS soruların PISA kriterlerine göre incelenmesini konu alan bu çalışma sadece Savran'ın 2004 yılında yaptığı çalışma benzerlik arz etmektedir. Savran (2004) PISA 2003 sınavındaki matematik, fen ve okuma alanlarından üç soru örneğini incelemiştir. Yaptığı çalışma sonucu ortaya çıkan sonuç şöyledir: PISA tarzı soru konsepti, ülkemizde "ezberci" olarak tanımlanan sisteme göre yetiştirilen Türk öğrenci profiliyle örtüşmemektedir.

Yukarıda bulgular, sonuçlar ve tartışmalar ışığında Milli Eğitim Bakanlığı'nın SBS sorularını hazırlayan birimine ve ilgili kişilerine önerilerimiz aşağıdadır:

- PISA'da olduğu gibi SBS'de de Türkçe sorularının genel özelliği, öğrencilerin bilgi ve becerilerini gerçek yaşama aktarma potansiyelini ölçmeye odaklanmalıdır.
- SBS'de metinler seçilirken gerçek yaşamdan alınmış kullanımlık metinlere daha fazla yer verilmelidir (Gazete yazıları, bilimsel yazılar, kullanım kılavuzları vb. gibi).
- Soruların aşağıdaki özelliklere göre hazırlanması, öğrencileri OECD standartlarına yakınlaştıracaktır:
  - Bilgiyi yorumlayıp kullanabilme,
  - Açık uçlu sorularla fikirlerini belirtebilme,
  - Akıl yürütme becerilerini kullanabilme,
  - Bilgi ve becerilerini gerçek yaşama aktarabilme,
  - Eleştirel ve yaratıcı düşünebilme.
- Sorular hazırlanırken kullanılacak metinler ve bu metinlere bağlı olarak öğrencilerin gerçekleştirebilmesi gereken beceriler; metinde verilen çeşitli bilgiler arasında karşılaştırmalar ve kıyaslamalar yapma, metinde açıkça verilmeyen bilgilerin anlamını keşfedebilme, metinlerde verilenle öğrencinin kendi yaşam deneyimleri arasında ilişki kurmayı sağlayacak şekilde olmalıdır.
- SBS'de PISA'da olduğu gibi kişisel metinler yanında kamusal, eğitimsel ve mesleki metinlere daha çok yer verilmelidir.
- SBS'de incelenen sorular okuyucunun metne yaklaşımı açısından çoğunlukla "bilgiyi bir araya getirme ve yorumlama" türündedir. Oysa PISA'da olduğu gibi "bilgiye ulaşma ve bilgiyi hatırlama" ve "kendi

düşüncelerini yansıtmaya ve metni değerlendirme” türleri de dikkate alınarak sorular uygun bir dağılım göstermelidir.

- SBS soruları hazırlanırken okuyucunun genel metne yaklaşım düzeylerinde PISA da olduğu gibi kolaydan zora bir aşamalık esas olmalı, özellikle de 5 ve 6. düzeylerde hazırlanmış sorulara da yer verilmelidir.

Not: Bu çalışma 26-28 Nisan 2012 tarihlerinde Antalya’da 46 Ülkenin katılımıyla düzenlenmiş olan “3rd International Conference on New Trends in Education and Their Implications”da sözlü bildiri olarak sunulmuş olup, “Journal of Research in Education and Teaching” Bilim Kurulu tarafından yayınlanmak üzere seçilmiştir.

KAYNAKÇA

Akyol, H. (2008). Türkçe Öğretim Yöntemleri. Ankara: Kök Yayıncılık.

Aydın, A. Erdağ, ve Taş, N. (2011). A Comparative Evaluation of Pisa 2003–2006 Results in Reading Literacy Skills: An Example of Top-Five OECD Countries and Turkey. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11 (2), 665-673.

Brozo, W. G. Shiel, G. ve Topping, K. (2007). Engagement In Reading: Lessons Learned From Three PISA Countries. *International Reading Association* (304-315) Doi:10.1598/JAAL.51.4.2.

Cromley, J. G. (2009). Reading Achievement And Science Proficiency: International Comparisons From The Programme On International Student Assessment. *Reading Psychology*, 30: 89–118.

Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi (18. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Özcan, S. ve Açık, F. (2011). SBS Türkçe Sorularıyla Türkçe Ders Kitaplarındaki Soruların Örtüşme Düzeyi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Kış 2011, cilt: 4, sayı: 16, 355-370.

Sarıer, Y. (2010). Ortaöğretime Giriş Sınavları (OKS-SBS) ve PISA Sonuçları Işığında Eğitimde Fırsat Eşitliğinin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, Aralık 2010, Sayfa 107-129.

Savran, Z. (2004). **PISA-Projesinin Türk Eğitim Sistemi Açısından Değerlendirilmesi.** *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Güz 2004, cilt 2, sayı 4.

Yıldırım, A. ve Simsek, H. (1999). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.

(1) PISA 2009 Ulusal Ön Rapor <http://earged.meb.gov.tr/dosyalar/pisa/pisa2009rapor.pdf> internet sitesinden 08.09.2011 tarihinde indirilmiştir.

(2) Résultats du PISA 2009: Savoirs et Savoir-faire des Elèves Performance des Élèves en Comp-réhension de L’Ecrit, en Mathématiques et en Sciences Volume I <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/free/9810072e.pdf> internet sitesinden 19.02.2012 tarihinde indirilmiştir.

(3) Sekizinci sınıf 2009 SBS sonuçlarını öğrenme 2009 yılı 8. sınıflar SBS test ortalama ve standart sapmaları, <http://www.cebirsnel.com/sbs-hakkinda-/2009-sbs-sonuclari-11.html> internet sitesinden 28.01.2012 tarihinde indirilmiştir.